

بررسی تطبیقی نظریه این همانی شخصیت دنیوی و اخروی
از دیدگاه دیوید هیوم و علامه طباطبائی رحمته الله علیه

محمود کلانی
(شهید مدافع حرم)

مرکز بین المللی
ترجمه و نشر المصطفی صلی الله علیه و آله

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی فرا روی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که همه به نوعی برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پای‌بندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این‌رو مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و عمق و اصالت اندیشه‌های ناب، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت تمامی بنیان‌گذاران این شجره طیّبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی رحمته‌الله و مقام معظم رهبری عنه‌الله می‌باشد.

«جامعة المصطفیٰ عليه‌السلام العالمية» برای تحقق این رسالت خطیر و در مسیر نشر معارف ناب محمدی عليه‌السلام «مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفیٰ عليه‌السلام» را تأسیس کرده است.

در پایان لازم می‌دانیم تلاش همه عزیزانی را که در نشر این کتاب سهمی داشته‌اند، سپاس گزارده، ارباب فضل و معرفت را به یاری بخوانیم تا ما را از دیدگاه‌های سازنده خویش بهره‌مند سازند.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفیٰ عليه‌السلام

فهرست

۱۱	مقدمه
۱۲	بیان مسئله
۱۲	پیشینه تحقیق
۱۳	ضرورت تحقیق
۱۳	سؤالات تحقیق
۱۳	سؤال اصلی
۱۳	سؤالات فرعی
۱۴	فرضیه تحقیق
۱۵	۱. کلیات
۱۵	مقدمه
۱۷	۱. این همانی شخصیت
۱۸	۲. ارتباط نفس و بدن
۱۹	۳. آگاهی یا شعور
۲۱	۴. تعاریف
۲۱	الف) تعریف این همانی شخصی
۲۲	ب) تعریف آگاهی یا شعور
۲۳	ج) تعریف جاودانگی
۲۷	د) تعریف جوهر
۳۱	یک - اقسام جوهر

- هـ) تعریف نفْس _____ ۳۲
- یک - کمال اول _____ ۳۴
- دو - کمال ثانی _____ ۳۵
۵. ارتباط این‌همانی شخصی با دیگر حوزه‌ها _____ ۳۵
- الف) ارتباط این‌همانی شخصی با حوزه اخلاق _____ ۳۶
- ب) ارتباط این‌همانی شخصی با مباحث حقوقی _____ ۳۹
- ج) ارتباط این بحث با اعتقادات دینی _____ ۴۰
۶. ملاک این‌همانی _____ ۴۲
- الف) ملاک بدن _____ ۴۳
- یک - کل بدن ملاک است _____ ۴۳
- دو - اجزای اصلی بدن ملاک است _____ ۴۴
- سه - مغز ملاک است _____ ۴۴
- ب) ملاک حافظه _____ ۴۵
- ج) ملاک نفس _____ ۴۶
- د) نفی هرگونه این‌همانی شخصی _____ ۴۷
۲. واکاوی نظریه هیوم در نفی این‌همانی شخصی _____ ۴۹
۱. نظریه هیوم در نفی این‌همانی شخصی _____ ۴۹
۲. مبانی معرفت‌شناسی نظریه هیوم _____ ۵۲
- الف) انطباعات و تصورات _____ ۵۴
- ب) منشأ انطباعات _____ ۵۷
- یک - منشأ خارجی _____ ۵۸
- دو - منشأ درونی _____ ۵۸
۳. توهم این‌همانی هویت شخصی _____ ۵۹
- الف) منشأ تصورات _____ ۶۲
- یک - تصور حاصل از قوه حافظه _____ ۶۲
- دو - تصور حاصل از قوه تخیل _____ ۶۲

- ۶۴ _____ ب) مفهوم علیت
- ۶۵ _____ یک - نسبت طبیعی
- ۶۵ _____ اول - نسبت مشابهت یا همانندی
- ۶۵ _____ دوم - نسبت مجاورت یا هم پهلویی یا روابط زمانی و مکانی
- ۶۶ _____ سوم - نسبت علّی و معلولی
- ۶۷ _____ دو - نسبت فلسفی
- ۶۷ _____ اول - نسبت مشابهت
- ۶۸ _____ دوم - نسبت این همانی
- ۶۸ _____ سوم - روابط زمانی و مکانی (مجاورت)
- ۶۸ _____ چهارم - نسبت کمّیت یا عدد
- ۶۹ _____ پنجم - نسبت کیفیت
- ۶۹ _____ ششم - نسبت تعارض
- ۶۹ _____ هفتم - نسبت علّیت
- ۷۱ _____ سه - نفی ضرورت علی
- ۷۸ _____ ۴. رابطه اصل علیت با این همانی شخصی
- ۸۲ _____ ۵. نفی جهانی به عنوان جهان آخرت
- ۸۸ _____ ۶. نقدهایی بر هیوم
- ۸۸ _____ الف) نقد بر تجربه گرایی هیوم
- ۸۹ _____ ب) نقد مفهوم علیت
- ۸۹ _____ یک - نقد راسل
- ۹۰ _____ دو - نقد وایتهد
- ۹۰ _____ سه - نقد علامه جعفری رحمۃ اللہ علیہ
- ۹۱ _____ ج) تجربه قادر به حکم در مورد امر کلی نیست
- ۹۲ _____ د) گرفتن نتیجه هستی شناسی از حکمی معرفت شناسانه
- ۹۲ _____ ه) علم ما به نفس حضوری است
- ۹۵ _____ ۳. واکاوی اندیشه علامه طباطبائی در اثبات این همانی شخصی
- ۹۵ _____ مقدمه

۱. نظریه علامه طباطبائی در اثبات این‌همانی شخصی ۹۶
۲. مبانی معرفت‌شناسی نظریه علامه طباطبائی ۹۸
- الف) امکان معرفت ۱۰۱
- ج) مسئله ادراکات ۱۰۵
- د) ارتباط میان صور محسوسه، متخیله و معقوله ۱۰۸
- ه) علم حصولی و حضوری ۱۰۸
- و) بازگشت علم حصولی به علم حضوری ۱۱۱
۳. رابطه معرفت‌شناسی علامه طباطبائی در این‌همانی شخصی ۱۱۴
۶. مبانی هستی‌شناسی نظریه علامه طباطبائی ۱۱۶
- الف) وجود مشترک معنوی است ۱۱۷
- ب) اصالت از آن وجود است ۱۱۷
- ج) وجود قابل به تشکیک است ۱۱۸
- د) حرکت جوهری ۱۲۰
- ه) امکان فقری ملاک نیاز معلول به علت است ۱۲۳
- و) هستی دارای سلسله مراتب است ۱۲۴
- ز) وجودهای ممکن یا جوهرند یا عرض ۱۲۴
- ح) هستی‌شناسی جوهرنفسانی ۱۲۷
- یک - نفس جوهر است ۱۲۷
- دو - نفس، جسمانیة الحدوث و روحانیة البقاست ۱۳۰
- سه - هویت نفس وابسته به بدن است ۱۳۵
- چهار - حرکت جوهری نفس ۱۳۶
- پنج - انسان نوع الانواع نیست ۱۳۸
۴. ادله اثبات وجود نفس ۱۴۰
- الف) ادله عقلی ۱۴۰
- یک - برهان طبیعی ۱۴۲
- دو - برهان روان‌شناختی ۱۴۲
- سه - برهان استمرار ۱۴۳

- چهار- برهان وحدت نفس و خویشتن ۱۴۴ _____
- پنج- برهان انسان پرنده یا معلق در هوا ۱۴۵ _____
- ب) ادله نقلی ۱۴۷ _____
۵. ادله اثبات تجرد نفس ۱۵۴ _____
۶. رابطه مباحث هستی شناسی علامه به این همانی شخصی ۱۵۶ _____
۷. نتایج اثبات نفس به عنوان ملاک این همانی شخصی ۱۵۷ _____
- الف) نتایج این همانی شخصی در دنیا ۱۵۸ _____
- ب) نتایج این همانی شخصی در آخرت ۱۵۸ _____
۴. تطبیق دیدگاه علامه طباطبائی و هیوم در مبانی معرفت شناختی و هستی شناسی - ۱۶۵ _____
۱. تطبیق دودیدگاه در مبانی معرفت شناختی و هستی شناسی ۱۶۵ _____
- الف) انطباعات و تصورات ۱۶۵ _____
- ب) مفاهیم کلی از نظر هیوم ۱۶۶ _____
- ج) نفی جوهر نفسانی ۱۶۸ _____
- د) نفی اصل علیت ۱۶۸ _____
- ه) دیدگاه علامه در انطباعات و تصورات ۱۶۹ _____
- و) نقد دیدگاه دیوید هیوم در مفاهیم کلی، جوهر و اصل علیت ۱۷۳ _____
- یک- کیفیت دستیابی ذهن به مفاهیم ماهوی ۱۷۳ _____
- دو- کیفیت دستیابی به مفاهیم فلسفی ۱۷۵ _____
- سه- کیفیت دستیابی به مفاهیم منطقی ۱۷۸ _____
۲. تطبیق دودیدگاه در این همانی شخصی ۱۷۸ _____
- الف) تبیین مسئله این همانی شخصی (محل نزاع) ۱۷۸ _____
- ب) دیدگاه منکران این همانی شخصی ۱۷۹ _____
- ج) ملاک نفس به عنوان ملاک این همانی ۱۸۱ _____
- د) ملاک تشخیص وجودی ۱۸۲ _____
- ه) ملاک تشخیص وجودی این همانی در مقام ثبوت یا اثبات؟ ۱۸۴ _____
- و) نقد ملاک تشخیص وجودی این همانی ۱۸۶ _____

- یک - لحوق ابدان به نفوس _____ ۱۸۸
- دو - مثلثیت یا عینیت بدن اخروی با بدن دنیوی _____ ۱۸۹
- سه - عینیت شخص در دنیا و آخرت _____ ۱۹۰
- چهار - جایگاه نفوس پس از موت و مفارقت از ابدان _____ ۱۹۱
- نتیجه‌گیری _____ ۱۹۳
- کتابنامه _____ ۱۹۵